

Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ των δημιουργών

● Του Νίκου Γ. Σύκα
Επικοινωνιολόγου

Στο βιβλίο του «**Δημιουργικά μυαλά**» ο Howard Gardner μελετά επτά δημιουργούς, οι οποίοι μεγαλούργησαν κατά τον περασμένο αιώνα, κατατάσσοντάς τους, σύμφωνα με τις ικανότητές τους, στο πεδίο τους. Ο Einstein έχει λογικομαθηματική νοημοσύνη, ο Freud ενδοπροσωπική νοημοσύνη, ο Picasso χωροταξική νοημοσύνη, ο Stravinsky μουσική νοημοσύνη, ο Eliot γλωσσολογική νοημοσύνη, η χορεύτρια Graham σωματοκινησθητική νοημοσύνη και ο Mahatma Gandhi διαπροσωπική νοημοσύνη. Ο Gardner καταλήγει σε σειρά συμπερασμάτων, σχετικά με τη δημιουργικότητα και την αλληλεπίδραση μεταξύ των πεδίων.

Η παρουσία της δημιουργικότητας βρίσκεται σε κάθε έκφραση της ζωής, της σταδιοδρομίας και τα επαγγέλματα. Το αποτέλεσμα είναι δημιουργικό, όταν ικανοποιεί δύο κριτήρια – είναι κάτι πρωτότυπο και χρήσιμο. **Έρευνες έχουν δείξει ότι το ποσοστό που χρησιμοποιούμε τον εγκέφαλό μας κυμαίνεται από 3% – 30%, επομένως υπάρχουν τεράστια περιθώρια βελτίωσης (αξιοποίησης του εγκέφαλου).** Σύμφωνα με τη Μαίρη Κουτσελίνη (καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Κύπρου), η δημιουργική σκέψη, ως δεξιότητα, χαρακτηρίζεται από: Ροή ιδών, ευελιξία, πρωτοτυπία, ποικιλόμορφη επεξεργασία, ικανότητα παραγωγής κριτηρίων για την αξιολόγηση της διαδικασίας και του αποτελέσματος και την ικανότητα μετασχηματισμών.

Η νέα τεχνική αξιολόγησης και ανάπτυξης της δημιουργικότητας, που προτείνεται στο παρόν άρθρο «creativity@infinity», βασίζεται κυρίως στη θεωρία για τις εννοιολογικές μεταφορές των Lakoff και Johnson, ενώ αξιοποιούνται στοιχεία και από τις τεχνικές Brainstorming, Remote Associates Test και Bisociations. Η εις άπειρον δημιουργικότητα «creativity@infinity» έχει ως βάση

την Ελληνική γλώσσα και έχει σχεδιαστεί, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της Κυπριακής κοινωνίας. Λόγω του πλούτου της Ελληνικής γλώσσας, η τεχνική αυτή αποκτά μια πρόσθετη διάσταση και αξία στην προσπάθεια επέκτασης της σκέψης / συνείδησης και ενίσχυσης της δημιουργικότητας. Στο πλαίσιο εφαρμογής της μεθόδου αυτής, προσπαθούμε ακριβώς να εντοπίσουμε απομακρυσμένους συσχετισμούς (τον κοινό παρονομαστή) ανάμεσα σε λέξεις, φράσεις και μεταφορικές έννοιες. Απώτερος στόχος να επεκτείνουμε τα όρια της σκέψης / συνείδησης, ώστε να πετυχαίνουμε περισσότερους, αλλά και πιο απίθανους / απομακρυσμένους συσχετισμούς. Όσο πιο απίθανος ο συσχετισμός, τόσο πιο δημιουργικό το αποτέλεσμα. Στη διαδικασία αυτή, η κομβική δεξιότητα της Μεταφοράς διαδραματίζει κεντρικό ρόλο, παράγοντας παράλληλες συνδέσεις / συσχετισμούς και πολλαπλές αναπαραστάσεις της γνώσης, ενθαρρύνοντας την αλληλεπίδραση ανάμεσα στις Πολλαπλές Νοημοσύνες και ενώνοντας τη λογική με τη φαντασία.

Ας εξετάσουμε όμως τους παράγοντες που περιορίζουν τη δημιουργικότητα. Καταρχάς είναι τα όρια που τίθενται από τους κανόνες, τις νόρμες, τις παγιωμένες αντιλήψεις και πρακτικές, τους κοινωνικούς κώδικες. Ο πραγματικός κίνδυνος δεν προέρχεται τόσο από τους περιορισμούς που μας επιβάλλονται από έξω, όσο από τα όρια / φράγματα που εμείς οι ίδιοι δημιουργούμε / κτίζουμε (πολλές φορές υποσυνείδητα) για τους εαυτούς μας. Το δεύτερο εμπόδιο που πρέπει να ξεπεράσει το δημιουργικό άτομο είναι η κοινή λογική (common sense). Πάντοτε ψάχνουμε για τη «σωστή» απάντηση και πέφτουμε στην παγίδα της λογικής λύσης. Το πρόβλημα όμως είναι ότι σπάνια υπάρχει μια μόνο σωστή απάντηση – σχεδόν πάντοτε υπάρχουν διάφορες εναλλακτικές / σωστές απα-

ντήσεις. Όμως η κοινή λογική μας εμποδίζει να το αντιληφθούμε αυτό και μας περιορίζει το πλαίσιο στο οποίο σκεφτόμαστε. Το τρίτο φράγμα, που περιορίζει τη δημιουργική σκέψη είναι η φυσιολογία, ο διαχωρισμός του εγκεφάλου σε δεξί και αριστερό ημισφαίριο. Τα δημιουργικά άτομα χρησιμοποιούν ταυτόχρονα τη συναισθηματική πλευρά – ημισφαίριο και την αναλυτική / λογική πλευρά – ημισφαίριο του εγκεφάλου. **Η δημιουργική διαδικασία προϋποθέτει από τη μιά συγκέντρωση / εστίαση της προσοχής και από την άλλη μια πιο ανοικτή, δεκτική και ολική προσέγγιση.** Με την αποκλίνουσα σκέψη σπάζουμε παγιωμένες αντιλήψεις και φραγμούς, σκεφτόμαστε διαφορετικά. Με τη συγκλίνουσα σκέψη οργανώνουμε τις ιδέες μας, τους δίνουμε σχήμα και νόημα.

Το τέταρτο και τελευταίο όριο είναι αυτό της συνείδησης / αντίληψης. Όταν προσπαθούμε να λύσουμε ένα πρόβλημα, στα αρχικά στάδια θα πετύχουμε τους συσχετισμούς / συνδυασμούς που είναι και οι πιο αναμενόμενοι, οι πιο προσιτοί (και όχι οι πιο απίθανοι και επομένως οι πιο δημιουργικοί συσχετισμοί). Αν όμως αφήσουμε το θέμα κατά μέρος, στο υποσυνείδητο, «in the back of our head», τότε αυξάνονται οι πιθανότητες να συνδυαστούν ακόμη και στοιχεία / σκέψεις που δεν έχουν καμιά σχέση μεταξύ τους. **Έρευνες έχουν δείξει ότι κατά μέσο όρο μπορούμε να επεξεργαστούμε ένα πρόβλημα ενεργά / ενσυνείδητα για περίπου 15 λεπτά, μέχρι να είμαστε έτοιμοι να παρουσιάσουμε μια λύση.** Στην πραγματικότητα η λύση αναφύεται στο μυαλό μας νωρίτερα, πριν ακόμη καν το συνειδητοποιήσουμε. Το ζητούμενο είναι να επεκτείνουμε τα όρια της συνείδησης, να συνειδητοποιήσουμε τη λύση σε ένα πιο αρχικό στάδιο, ώστε να την επεξεργαστούμε, μαζί και με άλλες εναλλακτικές λύσεις, για περισσότερο χρόνο, δίνοντάς μας έτσι καλύτερα αποτελέσματα. Λύσεις και ιδέες που δεν είχαμε αρκετό χρόνο να επεξεργαστούμε ενεργά / ενσυνείδητα συνήθως χαρακτηρίζονται ως διαίσθηση (gut feeling). Διάφορες έρευνες και πειράματα έχουν δείξει ότι ο εγκέφαλός μας αντιδρά τόσο γρήγορα που δεν προλαβαίνουμε καν να το συνειδητοποιήσουμε. Αυτό είναι το στάδιο της διαίσθησης, πριν δηλαδή συνειδητοποιήσουμε πλήρως τα στοιχεία / συσχετισμούς που έχει ήδη επεξεργαστεί ο εγκέφαλός μας. Ο εγκέφαλός μας σκέφτεται πολύ πριν το συνειδητοποιήσουμε. Γι' αυτό είναι σημαντικό να ακούμε και να αξιοποιούμε περισσότερο τη διαίσθησή μας. Μπορούμε όμως να επεκτείνουμε τη συνείδησή μας και στην αντίθετη κατεύθυνση, πέραν των

15 λεπτών. Η επεξεργασία των προβλημάτων και οι λύσεις χρειάζονται χρόνο (επώαση / incubation time), μέχρι να ενεργοποιηθούν οι κατάλληλες συνδέσεις και συσχετισμοί στον εγκέφαλο. Η συνείδηση μπορεί επίσης να επεκταθεί και προς μια ακόμη διαφορετική κατεύθυνση: Σύμφωνα με τη θεωρία της ψυχολογίας Gestalt, όταν αρχικά προσεγγίζουμε ένα θέμα, έχουμε την ανάγκη να δούμε τη συνολική εικόνα – μετά μπαίνουμε στις λεπτομέρειες. Όταν σε κατοπινό στάδιο εστιάσουμε την προσοχή μας στις λεπτομέρειες, τότε ακριβώς φτάνουμε σε λύσεις που δεν θα μπορούσαμε να σκεφτούμε διαφορετικά.

Η δημιουργικότητα δεν αναπτύσσεται στο κενό – απαιτείται μεθοδολογία και στόχευση, χρειάζεται γνώση, κίνητρο και κατάλληλο περιβάλλον. **Η δημιουργικότητα μας βοηθά στην επίλυση προβλημάτων, στη διερεύνηση και ανακάλυψη νέων ευκαιριών και δυνατοτήτων, στη βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντος και στην αύξηση της παραγωγικότητας, με σημαντικά οφέλη για το άτομο, την επιχείρηση και την κοινωνία.** Η «Creativity@infinity», ως εργαλείο αξιολόγησης, εξάσκησης και ενίσχυσης της δημιουργικότητας και της ικανότητας για καινοτομία, μπορεί να αξιοποιηθεί μέσα από εξειδικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που προσφέρονται από Φορείς του Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα: Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Ακαδημαϊκά Ιδρύματα, ΚΕΠΑ, ΟΕΒ/επιχειρήσεις κά.

Ο άνθρωπος είναι από τη φύση του δημιουργικός – έτσι τον έφτιαξε ο Δημιουργός. ■